

Όταν παίζεις με το άυλο χρήμα, παίζεις με τα φαντάσματα... (Καραποστόλης Βασίλης, καθηγητής Πολιτισμού και Επικοινωνίας του Πανεπιστημίου Αθηνών)

Categories : [ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ](#)

Date : Ιανουαρίου 3, 2018

Είναι κακομοιριά να τρομάζει κανείς υπερβολικά με το άγνωστο. Και όμως αυτό συμβαίνει σήμερα. Η άφιξη του νέου χρόνου βρίσκει την ανθρωπότητα ζαρωμένη σε μια γωνιά να παρακολουθεί με δέος τα κύματα του χρόνου που έρχονται καταπάνω της.

Ο κόσμος φοβάται αυτό που γεννιέται, αντί να το χαιρετίζει ανυπόμονα. Είναι γιατί μέσα στο καινούργιο κυριάρχησε το απρόβλεπτο. Τα γεγονότα ξέσπασαν ξαφνικά και απροειδοποίητα, είναι αλήθεια αυτό. Ήρθε η κρίση, ήρθε η αναστάτωση, όλα αυτά που κάνουν τους πάντες να ομολογούν: «Δεν το περιμέναμε». Μα τι να περιμένουν; Κανείς δεν περίμενε τίποτε, πολύ καιρό πριν ενσκήψει η κρίση. Δεν υπήρχε ούτε αναμονή, ούτε προσμονή, ούτε πρόβλεψη. Η ίδια η έννοια της πρόβλεψης είχε ήδη υπονομευτεί στις δυτικές κοινωνίες.

Μέχρι πριν από μισό αιώνα με βάση κάποιους υπολογισμούς οι άνθρωποι ήταν σε θέση να πιθανολογήσουν το τι θα συμβεί τους επόμενους μήνες, τα επόμενα χρόνια. Οι εκτιμήσεις αυτές τους βοηθούσαν να χαράξουν την πορεία τους, όπως τους βοηθούσε επίσης και το σώμα τους, ο οργανισμός τους με τις φυσικές του ιδιότητες. Τα μάτια, τα χέρια, κάθε όργανο, είχαν τη δυνατότητα να προσαρμοστούν αυτομάτως σε πολλά απρόοπτα.

Όταν έρχεται μια δυνατή ριπή ανέμου, τα βλέφαρα κατεβαίνουν και το μάτι μισοκλείνει αμέσως για να εμποδίσει να μπουν η σκόνη και τα σκουπιδάκια. Για πολύ μεγάλο διάστημα το απρόβλεπτο αντιμετωπιζόταν με τα ανακλαστικά των ανθρώπων, με τους θεσμούς τους, με τους νόμους και τα συμβόλαια. Ωσπου αυτή η περίοδος της φυσικής προσαρμοστικότητας έληξε βίαια.

Τα δημιουργήματα και ο αιφνιδιασμός

Μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, η Δύση δεν έκανε άλλο παρά να παράγει, χωρίς να συνειδητοποιεί, αυτό που θα την εξέπληττε κάποτε δυσάρεστα. Κατασκευάζονταν αντικείμενα και μηχανήματα προορισμένα να εντυπωσιάσουν, να συνεπάρουν, να αιχμαλωτίσουν, να ανατρέψουν συνήθειες, να καταργήσουν κεκτημένους ρυθμούς,

να δείξουν με δυο λόγια, στον άνθρωπο-δημιουργό τους ότι είναι αντίγραφα της πιο εκπληκτικής, της πιο αστάθμητης πλευράς του πνεύματός του.

Το αυτοκίνητο έπρεπε να τρέχει γρηγορότερα, όπως και οι σκέψεις, οι εικόνες στις οθόνες να εναλλάσσονται απότομα, όπως οι εντυπώσεις, οι πόρτες να ανοίγουν μόνες τους και χωρίς θόρυβο, όπως σε κάποια όνειρα. Μπροστά στα κατορθώματά του ο κατασκευαστής έμενε άναυδος. Η δική του αστάθεια, η δική του μεταβλητότητα, όλα τα καπρίτσια της διάνοιας και της φαντασίας του, είχαν μεταφερθεί στα αντικείμενα που επρόκειτο να χρησιμοποιήσει.

Μοιραία, τα δημιουργήματά του θα τον αιφνιδίαζαν. Γιατί το πνεύμα μας μαζί με το εκπληκτικό περιέχει και το παράλογο. Θα έπρεπε να ήμασταν έτοιμοι, αφού το αποφασίσαμε, να αποδεχθούμε ακόμη κι αυτό: να μην καταλαβαίνουμε καλά το πώς αντί του άλφα είναι ενδεχόμενο να προκύψει το βήτα. Η κρίση είναι μια τέτοια κολοσσιαία διάψευση. Την προετοίμασε μέσα στον πολιτισμό μας η αντικατάσταση της πρόνοιας από την καινοτομία που έγινε αυτοσκοπός και που κατέληξε να προκαλεί περισσότερες νευρικές εντάσεις παρά περιέργειες.

Το θελήσαμε, όμως, να μείνουμε εμβρόντητοι. Το ζητήσαμε να μαγευτούμε από το ανεξέλεγκτο. Λόγω της ανίας της, η Δύση -αφού πλέον είχε ξεφύγει από τα βάσανα- νόμιζε ότι θα διασκέδαζε με το να παίζει ακόμη ένα παιγνίδι, με το άυλο χρήμα αυτή τη φορά. Το άυλο την ξεγέλασε. Αλλά όταν παίζει κανείς με τα άυλα, είναι σαν να παίζει με τα φαντάσματα. Και δεν δικαιούται τότε να λέει ότι τον παραπλάνησαν τα φαντάσματα, γιατί τα τελευταία είναι για να κάνουν αυτό ακριβώς.

Το καινούργιο και το απρόβλεπτο

Προς τι λοιπόν το παράπονο; **Ο κόσμος μας επεθύμησε το καινούργιο υπό τον όρο ότι δεν θα περιείχε το απρόβλεπτο. Ήταν παράλογο αυτό, και κάτι χειρότερο: αφύσικο.** Έτσι το πλήγμα ήρθε αναπόφευκτα. Πρέπει να το σκεφτούμε ξανά αυτό, πρέπει να χωνέψουμε την αποτυχία μας. Προβάλλει μήπως το αίτημα ενός νέου φαταλισμού; Όχι αναγκαστικά.

Σε κάποιους ίσως ριζώσει, πράγματι, ένα αίσθημα ταπεινωμένης υποταγής σε όσα γίνονται ερήμην τους. Για κάποιους άλλους όμως μπορεί να έχει ακόμη ένα νόημα να επαναπροσανατολιστούν χωρίς αυταπάτες. «Το πεπρωμένο οδηγεί όποιον βούλεται, και όποιον δεν βούλεται, τον σέρνει», είχε πει ο υπομονετικός Σενέκας.

Ας αρνηθούμε λοιπόν να συρθούμε από τα πράγματα κι ας προσπαθήσουμε να πορευτούμε μέσα σ' αυτό που μοιάζει να συντελείται τυχαία, από τους ανταγωνισμούς, την τρέλα του κέρδους, τη μανία της εξουσίας, την παγκόσμια ανικανότητα για σύναψη συμφωνιών. Η μόνη θεραπεία για το απρόβλεπτο είναι η **τήρηση των υποσχέσεων**. Κι αυτή η υποχρέωση καταργήθηκε

διεθνώς, γελοιοποιήθηκε.

Δεν μένει άλλο, επομένως, εκτός από το να συμφιλιωθούμε με την ιδέα ότι υπάρχει το εντελώς αναπάντεχο. Το περιέχουν τα πράγματα και οι καταστάσεις, το φέρει όμως και ο ίδιος ο άνθρωπος. Κάθε φορά που γεννιέται ένα ανθρώπινο πλάσμα, έρχεται στον κόσμο και η δυνατότητα να συμβεί το οτιδήποτε. Η γέννηση είναι ένα μοναδικό συμβάν κι ανάλογα μοναδική μπορεί να είναι και η δράση καθενός. Μπορούμε να ξαναγεννήσουμε τον εαυτό μας, να ξαναγίνουμε δραστήριοι είτε από απελπισία, είτε από πείσμα, είτε επειδή νιώθουμε πως αυτό είναι το μόνο γόητρο για έναν θνητό. Εύχομαι να ισχύσει το τελευταίο.

(Πηγή: slpress.gr)